

ДИНАМІКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ, ЯКІ ЗДОБУВАЮТЬ ДРУГУ ВИЩУ ОСВІТУ ПРОТЯГОМ НАВЧАННЯ

Мишко Н. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
mushko_nadin@ukr.net

Нестабільна ситуація в країні, яка обумовлюється соціально-політичними, військовими, епідеміологічними, глобально-світовими чинниками посилює емоційно-нервову нестабільність пересічного українця та актуалізує необхідність професійних психологічних послуг. В умовах популяризації діяльності психолога, попит на цю спеціальність зростає з кожним роком. Незважаючи на чисельність випускників даної спеціальності, наразі важливою залишається проблема психологічної готовності до професійної діяльності психолога, визначення сутності цього явища та його структурних компонентів. Особливо це стосується майбутнього фахівця-психолога, який здобуває другу вищу освіту за скороченим терміном навчання.

Основна мета статті полягає у вивченні психологічної готовності до професійної діяльності психолога в процесі здобуття другої вищої освіти.

У студентів психологічних факультетів немає базової підготовки для старту на вузівському рівні. Все, чим володіє абітурієнт психологічного факультету – це особисті враження отримані в області побутового спілкування, прочитаних книг та переглянутих кінофільмів. Тому важливою є проблема психологічної готовності до професійної діяльності майбутнього психолога. Проте сама сутність даного поняття розглядається різними авторами досить неоднорідно. Так, психологічну готовність розуміють як істотну передумову цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості й ефективності. Вона допомагає людині успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання й досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль і перебудовувати свою діяльність у певних ситуаціях [1, 3].

Професійна компетентність майбутнього психолога включає не лише знання, уміння і навички, а й набір професійно значущих властивостей особистості, в які динамічно вбудована ціннісно-смилова система світосприйняття, спираючись на яку можливе правильне орієнтування та відповідь на зовнішні, в першу чергу, професійні виклики [3]. Професія психолога на сучасному етапі розвитку характеризується як збільшення попиту, так і гуманістичною цінністю в суспільстві.

Розвиток особистості дорослої людини нерозривно пов'язаний з її професійним становленням і характеризується поступовим зростанням рівня

суб'єктної активності та аксіогенезу, що визначає ступінь особистісного самоздійснення у різноманітних сферах життя. Самоздійснення особистості передбачає переважання внутрішніх чинників розвитку особистості над зовнішніми, вчинкове відстоювання власної індивідуальності. Одним із можливих варіантів професійного самовизначення колишніх випускників ВНЗ є рішення змінити професію. Перехід від зовнішньо детермінованого розвитку до саморозвитку зумовлений зростанням ролі їх внутрішніх чинників, які суттєво впливають на регуляційні процеси особистості, визначаючи унікальний для кожної людини ціннісний вектор розвитку [4].

Таким чином, готовність – це активно-діючий стан особистості, що відображає зміст завдання і умови майбутнього її вирішення і виступає умовою успішного виконання будь-якої діяльності [2]. Про ступінь готовності особистості до успішного функціонування в певній професійній сфері можна судити на підставі наявності успішності реалізації даної діяльності та емоційного підкріплення професійно орієнтованих навичок і вмінь.

Специфіка становлення майбутнього професіонала в процесі перепідготовки визначається психологічними особливостями освіти в зрілому віці, а також глибиною і сформованістю колишньої професійної позиції особистості, яка може як полегшувати, так і ускладнювати перехід до нової, психологічної професійної позиції фахівця. Дорослі люди, які проходять перекваліфікацію характеризуються зниженням з віком вмінь вчитися та пізнавальних здібностей, у цілому. А також, їм властива умовна готовність до професійного навчання, яка визначається тим, що навчальна і професійна діяльність має ряд істотних психологічних особливостей: професійна діяльність носить переважно репродуктивний характер, навчальна діяльність передбачає створення якісно нового для себе продукту – набуття нових знань, умінь, навичок, а також професійних якостей особистості, що є основою формування психологічної готовності до виконання майбутньої професійної діяльності [1].

Для визначення професійної готовності майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту нами був застосований опитувальник Л. Н. Кабардової, в основу якого було покладено принцип оцінки особою: своїх можливостей у реалізації умінь; свого реального, сформованого на основі особистого досвіду емоційного ставлення, що виникає при виконанні описаних в опитувальнику видів діяльності; своєї професійні уподобання у майбутній професійній діяльності. У нашому дослідженні взяли участь 60 респондентів (49 жінок та 11 чоловіків, віком від 23 до 49 років), які наразі отримують другу вищу освіту за спеціальністю «Психологія» за дворічною програмою навчання. Результати дослідження складових психологічної готовності до типу професій «Людина-людина» подано у вигляді діаграми (див. табл. 1) [5, 6].

Таблиця 1 – Показники складових професійної готовності майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту до типу професій «Людина-людина» (n=60, у %)

Показники готовності	Рівні сформованості готовності					
	низький		середній		високий	
	1 курс	2 курс	1 курс	2 курс	1 курс	2 курс
Уміння	3%	0%	37%	30%	60%	70%
Ставлення	17%	0%	13%	57%	70%	43%
ПУ	27%	3%	20%	47%	53%	50%
Середні значення	17%	0%	23%	43%	60%	57%

Як бачимо з табл. 1, низькі значення до 2 курсу дійшли свого мінімуму по усім складовим готовності до типу професій «Людина-людина». Найбільше упродовж навчання зріс показник оцінки своїх можливостей у реалізації умінь, які включені до типу професій «Людина-людина». Це свідчить про те, що протягом навчання майбутні психологи оволодівають в достатній мірі професійними інструментами для роботи.

На противагу цьому, до 2 курсу знижуються показники оцінки досліджуваних свого емоційного ставлення як позитивного до даної професійної діяльності (з 70% до 43%) та оцінки свого бажання займатися у майбутньому даною діяльністю (з 53% до 50%). Це може свідчити про певне розчарування у змісті майбутньої професійної діяльності, розвіюванні попередніх міфів про дану професію тощо.

Виникнення стану готовності до діяльності починається з постановки мети на основі потреб і мотивів або усвідомлення людиною поставленої перед нею завдання. Далі йде розробка плану, установок, моделей, схем майбутніх дій. Потім людина приступає до втілення сформованої готовності в предметних діях, застосовує певні засоби і способи діяльності, порівнює хід виконуваної роботи та її проміжні результати з наміченою метою, вносить корективи. Таким чином, результати отримані в ході дослідження говорять про певну невідповідність очікувань майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту з контентом самої навчальної діяльності. Це, знову ж таки, можна пов'язати зі скороченим терміном навчання, за який досить складно повністю реалізувати себе як суб'єкта навчальної діяльності.

Статистично значимих відмінностей між показниками психологічної готовності до професійної діяльності у сфері «Людина-людина» першого та другого курсу майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту не виявлено, тому відповідне зниження показників можна розглядати не кінцевий результат, а скоріше як певну тенденцію [5, 6].

Таким чином, аналіз психологічних досліджень дозволяє зробити висновок, що готовність – це активодіючий стан особистості, установка на визначену поведінку, мобілізованість сил для виконання завдання. Психологічна готовність – це необхідна умова успішної і ефективної діяльності,

зміст і структура якої визначається вимогами діяльності до психічних процесів, станів, досвіду і якостей особистості.

Розгляд складових психологічної готовності до типу професій «Людина-людина» майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту показав, що найбільше упродовж навчання зріс показник оцінки своїх можливостей у реалізації умінь. Це свідчить про те, що протягом навчання майбутні психологи оволодівають в достатній мірі професійними інструментами для роботи. На противагу цьому, до 2 курсу знижуються показники оцінки досліджуваних свого ставлення як позитивного до даної професійної діяльності та оцінки свого бажання займатися у майбутньому даною діяльністю. Це може свідчити про певне розчарування у змісті майбутньої професійної діяльності, розвіюванні попередніх міфів про дану професію тощо.

Список використаних джерел:

1. Балл Г. О. Формування готовності до професійної праці у контексті гуманізації освіти // Психологічні аспекти гуманізації освіти. Книга для педагога / Г. О. Балл, П. С. Перепелиця; за ред. Г. О. Балла. – Київ-Рівне, 1996.
2. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Минск: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
3. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – Ростов-на-Дону, 1996. – 512 с.
4. Копець Л. В. Психологія особистості / Л. В. Копець. – К. : Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 458 с.
5. Мишко Н. М. Дослідження психологічної готовності до професійної діяльності майбутніх психологів, які здобувають другу вищу освіту / Н. М. Мишко // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2016. – №2-3. – С. 149–155.
6. Мишко Н. М. Особливості розвитку мотиваційно-ціннісної сфери майбутнього психолога у процесі здобуття другої вищої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Н. М. Мишко. – Харків, 2016. – 21 с.